

ПРИЛУЖЈЕ – РАСПОДЕЛА ГРАНТОВА (стр. 9)

**ИНТЕРВЈУ - Владимир Цуцић,
комесар КИРС-а (стр. 4)**

Публикација је штампана у оквиру Програма ИН-форматор, који је финансијски подржао Комесаријат за избеглице, а који спроводи Удружење грађана за помоћ расељенима са Косова и Метохије "Свети Спас".

Садржај публикације представља искључиву одговорност Удружење грађана за помоћ расељенима са Косова и Метохије "Свети Спас" и ни у ком случају не одражава ставове Комесаријата за избеглице

ЗАТВАРАЊЕ КОЛЕКТИВНИХ ЦЕНТРА

Интервју са Владимиром Цуцићем, комесаром
Комесаријата за избеглице Републике Србије

стр. 4.

стр. 8.

СВЕ ЈЕ ИСТО-САМО НАИЗГЛЕД

Репортажа са посете повратницима на Косову и Метохији

КАНЦЕЛАРИЈА ЗА КОСОВО И МЕТОХИЈУ

Александар Булин - директор канцеларије
за Косово и Метохију

стр. 17.

стр. 18.

НА УНИВЕРЗИТЕТУ У ПРИШТИНИ, БЕЗ СЛАВЕНСКИХ ЈЕЗИКА

Од нашег дописника - Рефки Алија, Призрен, DW, Blue sky

СЕРВИСНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ

Пројекти подршке ИРЛ и повратницима у циљу
одрживости породица

стр. 20.

И ОВЕ ГОДИНЕ СА ВАМА

Прошло је тачно девет месеци од издавања задњег броја билтена ИНФО Унија, месечника који је био јединствена прилика за информисање расељених лица. Захваљујући разумевању Комесаријата за избеглице Републике Србије пружена нам је прилика да и у овој години издамо један број ИН-форматора за расељене. Надамо се не и задњи.

Да је пауза потрајала дуже, не би ваљало. За претходних девет месеци доста се тога издешавало а расељенима није много боље. Да ли ће у наредном периоду бити, видећемо. Да потсетимо: Унија-савез

удружења за помоћ расељенима, је изгубила свог јединог заједничког донатора, чиме је доведен у питање опстанак Уније. Изгубили смо Владу а убрзо и Министарство за Косово и Метохију. Добили нову Владу и Канцеларију за Косово и Метохију. У времену до формирања нове Владе и месец дана након тога замрзнуте су све активности усмерене ка расељенима. Стотине расељених је пропустило прилику да ове године добије подршку, колективно оде на КиМ и обележи

славу свог места. Надамо се да нова Влада има бољу стратегију за Косово и Метохију и ће нам (расељенима) најзад осванути. Надамо се јер смо убеђени да је то мисија новоформиране Канцеларије.

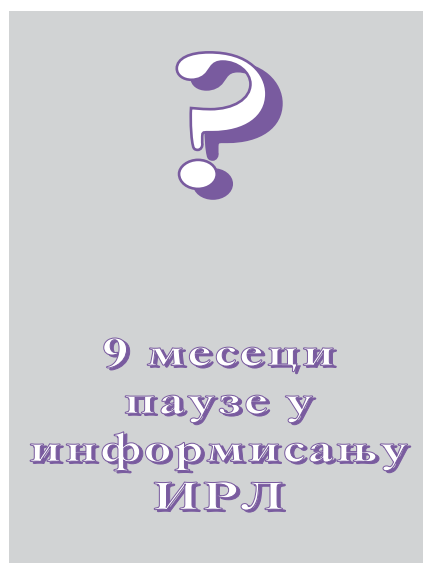
Ми ћемо у овом броју, настављајући традицију Унијиног ИНФО билтена, разговарати са представницима организација које се баве подршком и помоћи интерно расељеним лицима и пренети вам њихове наредне кораке везане за подршку ИРЛ. Посетићемо повратнике у једном броју места на Косову и Метохији и упознати вас како повратници, али и остали, данас живе на просторима КиМ. Упознаћемо вас са пројектима који се тренутно реализују а имају за циљ подршку ИРЛ и повратницима.

Без цензуре и посебног одабира приказаћемо вам тренутно стање на КиМ, онако како га представљају повратници, што би се рекло из прве руке, али ћемо косовску идилу обојити и телеграфским приказом важнијих догађаја у августу и септембру месецу, које су пренеле новинске агенције.

Овим сигурно нећемо директно допринети бољем положају интерно расељених лица, али ћемо их упутити на праве адресе организација код којих могу добити потребну помоћ. Омогућићемо да се чује глас оних које су сви одавно престали да слушају, надајући се да ће и у наредном периоду постојати слух за подршку пројектима информисања ИРЛ.

Последњи број Билтена,
децембар 2011...

... 9 месеци паузе
у информисању ИРЛ

... колика ће пауза бити до наредног
броја ?

ВЛАДИМИР ЦУЦИЋ, КОМЕСАР КОМЕСАРИЈАТА ЗА ИЗБЕГЛИЦЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

ЗАТВАРАЊЕ КОЛЕКТИВНИХ ЦЕНТАРА

Током протекле четири године, број колективних центара и њихових корисника је преполовљен. У 2012. години, планирано је затварање 10 колективних центара, од којих су 2 већ затворена, док ће остали бити затворени у складу са динамиком обезбеђивања стамбених решења за кориснике истих. Регионалним пројектом Републике Србије, вредним 335 милиона евра, за чију имплементацију су средства обезбеђена на Сарајевској донаторској конференцији, обезбеђена су средства и за решавање стамбених потреба избеглица смештених у колективним центрима. Пројектима ИПА 2011 и ИПА 2012, финансираним од стране Европске уније, у периоду 2012-2015 године, биће обезбеђена средства за решавање стамбених потреба интерно расељених лица и затварање преосталих центара.

Ова информација је била повод да, првог човека Комесаријата за избеглице РС, господина Владимира Цуцића, замолимо да наше читаоце информисе о досадашњим активностима и плановима Комесаријата за наредни период.

СВАКИХ ПЕТ САТИ ЈЕДАН ДОМ

Недавно сће изјавили да се у 2011 години, уз помоћ страних донатора, на сваких пет сати по једна породица усељава у свој дом. Да ли је та динамика и даље одржива обзиром да је донација све мање.

Комесаријат за избеглице је, у претходне четири године, средствима буџета Републике Србије и донаторским средствима, успео да постигне веома значајне резултате у решавању стамбених потреба наших корисника и постане највеће социјално градилиште у земљи. Суочени смо са великим изазовима да постојећу динамику одржимо и у предстојећем периоду. Поред не баш најсјаније економске ситуације у земљи, постојећу ситуацију додатно је отежала и светска економска криза која је између осталог узроковала и драстично смањење буџета УНХЦР-а у читавом региону.

Упркос свему томе, Комесаријат за избеглице је успео да обезбеди увећање буџета од 20% у односу на претходну годину и да значајно увећа средства намењена решавању стамбених потреба и економском оснаживању избеглица и интерно расељених лица. Додатно, инструментом предприступне помоћи Европске уније за 2011. годину обезбеђена су средства у износу од 5,4 милиона евра која ће током 2012. и 2013. године

бити усмерена ка решавању стамбених потреба лица у колективним центрима, подршци локалних акционих планова општина и градова у Републици Србији усмерених ка корисницима у приватном смештају и економском оснаживању избеглица и интерно расељених лица. У складу са наведеним, надамо се да ћемо бити у могућности да обезбедимо континуитет у обезбеђивању трајних и одрживих стамбених решења.

Кога посебно треба поменути као сарадника и донатора Комесаријата ?

На првом месту, свакако, морамо поменути Европску унију, која већ дуги низ година, представља не само највећег донатора већ и стратешког партнера Комесаријата за избеглице у процесу решавања егзистенцијалних питања наших корисника и обезбеђивању несметаног приступа правима у земљама порекла. Поред Европске уније морамо да истакнемо и дугогодишњу подршку и партнерство са УНХЦР-ом, Мисијом Организације за европску безбедност и сарадњу у Републици Србији, Бироом за популације, избеглице и миграције Амбасаде Сједињених америчких држава, Министарством спољних послова Савезне Републике Немачке и Швајцарском агенцијом за развој и сарадњу.

Поред бројних међународних организација и билатералних донатора, веома је важно истаћи партнерство и сарадњу са јединицама локалних самоуправа у Србији, које су од самог почетка избеглиштва и расељеништва у Србији пружале активну подршку како у виду директних издвајања намењених избеглицама и

интерно расељеним лицима тако и донацијом грађевинског земљишта и комуналне инфраструктуре у циљу изградње стамбених јединица за избегла и расељена лица.

Веома смо поносни на чињеницу да је 119 општина и градова усвојило локалне акционе планове (ЛАП) од којих њих 12 са територије Косова и Метохије, да је 126 општина/градова формирало савете за миграције и трајна решења као и на то да је 80% од укупног броја општина и градова формирало засебне буџетске линије намењене овој категорији корисника. Комесаријат за избеглице је, у периоду 2008-2011 године, обезбедио подршку локалним акционим плановима у износу од 7,1 милиона евра док је буџетом УНХЦР обезбеђено додатних 2,5 милиона долара. Јединице локалне самоуправе су обезбедиле учешће у реализацији пројеката у износу од 10% опредељених средстава. Општине и градови тренутно припремају предлоге пројеката за финансирање активности предвиђених локалним акционим плановима у оквиру програма ИПА 2011.

Значај сарадње централног и локалног нивоа власти и израде ЛАП-ова препознат је и од стране међународне заједнице. Професор Волтер Келин, представник генералног секретара УН-а за људска права интерно расељених лица, изјавио је, да локално акционо планирање представља јединствен модел решавања питања принудних миграција у свету.

ПРЕПОЛОВЉЕН БРОЈ КОЛЕКТИВНИХ ЦЕНТАРА

Колико је данас остало колективних центара у којима расељени и избеглице живе и када се планира и њихово затварање.

На територији Републике Србије још увек се налази 37 колективних центара од којих се њих 13 налази на територији Косова и Метохије. У поменутих колективних центрима је смештено 2.929 лица (553 избегла и 2.376 ИРЛ). У 13 колективних центара на Косову и Метохији је смештено 524 лица (59 избеглица и 465 интерно расељених лица). На врхунцу избегличке кризе, 1996. године, у Републици Србији се налазило 700 колективних центара у којима је било смештено преко 50.000 лица. Почетком 2002. године, када се у складу са одредбама Националне стратегије за решавање питања избеглица и интерно расељених лица, започело са планским затварањем колективних центара на територији Србије се налазило 315 колективних центара. Захваљујући обезбеђивању програма који прате затварање колективних центара (изградња стамбених јединица за социјално становање у заштићеним условима, донација монтажних кућа, откуп домаћинства са окућницом, донација пакета грађевинског материјала и једнократне робно-новчане помоћи за напуштање колективних центара), њихов број је од 2002. године смањен за 88%. Током протекле четири године, број колективних центара и њихових корисника је преполовљен. У 2012. години, планирано је затварање 10 колективних центара (2 на Косову и Метохији у Лепосавићу и Зубином По-

току), од којих су 2 већ затворена, док ће остали бити затворени у складу са динамиком обезбеђивања стамбених решења за кориснике истих.

Регионалним пројектом Републике Србије, вредним 335 милиона евра, за чију имплементацију су средства обезбеђена на Сарајевској донатрској конференцији, обезбеђена су средства и за решавање стамбених потреба избеглица смештених у колективним центрима. Пројектима ИПА 2011 и ИПА 2012, финансираним од стране Европске уније, у периоду 2012-2015 године, биће обезбеђена средства за решавање стамбених потреба интерно расељених лица и затварање преосталих центара.

У односу на укупан број ИРЛ мањи је број смештених у колективним центрима, како ћомажеће корисницима у приватном смештају.

Поред програма намењеним лицима која напуштају колективне центре, Комесаријат за избеглице спроводи бројне програме намењене корисницима из приватног смештаја. Распожива стамбена решења су идентична као и за лица из колективног смештаја а о опредељеним средствима и актуелним програмима, заинтересована лица се могу информисати код општинског/градског повереника за избеглице.

Поред стамбеног збрињавања, које су још активности Комесаријата на јачању расељених и изналажењу трајних и одрживих решења.

Комесаријат за избеглице, у сарадњи са локалним повереништвима, међународним организацијама и бројним извршним партнерима спроводи и програме економског оснаживања својих корисника. Тренутно се реализују различити програми попут: донације машина и опреме за бављење пољопривредним активностима, професионалне доквалификације и преквалификације за дефицитарна занимања на тржишту рада, донација алата и опреме за бављење занатским делатностима, донација стоке за лица која су се определила за бављење сточарством као и донација пакета за отпочињање самосталне пословне делатности тзв. бизнис старт-ап грантови. Основи циљ доделе пакета за економско оснаживање представља започињање самосталних пословних делатности и развитак постојећих у циљу повећања прихода корисничких домаћинстава и омогућавања економске самосталности и одрживости.

ЗНАЧАЈНА ПОДРШКА НА КИМ

На проситору Косова и Метохије Комесаријат има разгранату мрежу повереника. Да ли су они у могућности да одговоре потреби неалбанског становништва. Који су видови помоћи на КИМ.

Упркос чињеници да Комесаријат за избеглице има крајње ограничене надлежности на територији Косова и Метохије, свакодневно улажемо максималне напоре како би смо, у складу са својим могућностима, пружили подршку неалбанском живљу и повратничким заједни-

цама. Први корак је био усмерен на унапређењу наше мреже повереника: 2004. године, у свега 4 општине на КиМ су постојала повереништва Комесаријата, да би се 2008. године тај број повећао на 16. Данас располажемо мрежом од 20 повереника а циљ нам је да се и у преосталим српским општинама успоставе повереништва. Обуке за израду ЛАП-ова прошли су представници 18 косовских општина, њих 12 је и усвојило ЛАП-ове с тим што очекујемо да преосталих 5 општина исте усвоји током ове године. Савете за миграције и трајна решења је формирало 5 општина док је буџетске линије успоставило њих 14.

Поред директне подршке активностима предвиђених локалним акционим плановима која се огледала у додели средстава за економско оснаживање и пакета грађевинског материјала за око 180 домаћинстава на КиМ, у протекле четири године донирано је 1.692 пакета хране, 2.880 килограма зимнице, 662 повратничка пакета и 600 пари обуће. Помоћ у греву је добило 208 породица док је једнократну новчану помоћ добило 418 породица. Додатно, Комесаријат за избеглице је обезбедио средства у износу од 12 милиона динара за потребе завршетка стамбеног објекта у Зубином Поточу, чија градња је започета средствима Националног инвестиционог плана (НИП).

За потребе смештаја у колективним центрима у протекле четири године је издвојено преко 289 милиона динара не рачунајући средства усмерена ка унапређењу услова становања избеглица и интерно расељених лица у колективном центру у Грачаници. Имајући у виду да је целокупна међународна заједница за потребе смештених у колективним центрима на КиМ, од 2008. године, издвојила свега 50.000 евра, долази се до једноставне рачунице да Комесаријат издваја више средстава за два месеца него што све међународне организације издвоје за период од 4 године.

ТУЖБЕ И ДАЉЕ БЕЗ ОДГОВОРА

Који су, по Вама, кључни проблеми са којима се суочавају избеглице, интерно расељена лица и повратници на Косову и Метохији?

Тринаест година након напуштања својих домова на Косову и Метохији, велики број ИРЛ је и даље расељен без великог помага у решавању њихових егзистенцијалних и стамбених проблема. Поред 210.148 интерно расељених у централној Србији, велики број расељених лица, негде око 15.000 живи и у јужној српској покрајини. Велики број ових људи живи у приватном смештају док је 524 избеглица и интерно расељених лица смештено у 13 формалних колективних центара на Косову и Метохији. Поред поменутих, око 400 интерно расељених лица, углавном припадника РАЕ популација, станује у 10 неформалних колективних центара.

Помоћ коју Комесаријат за избеглице обезбеђује, у некој мери олакшава услове живота интерно расељеним

лицима, али оно што нас брине јесте то што нема помага у неким суштинским питањима која су од егзистенцијалне важности за интерно расељена лица. Приступ индивидуалним правима и дискриминација неалбанског становништва на Косову и Метохији су свакодневно присутни. Неефикасност косовских судова и EULEX институција само додатно отежавају њихов и онако већ тежак положај.

У прилог овоме говори чињеница да се 19.000 тужби интерно расељених лица за уништenu имовину налазе пред косовским судовима већ 5-10 година, и да ни један случај није решаван. Затим чињеница да након погрома 17. марта 2004. године, већина домова српског становништва који су били уништени, није обновљено. Везано за то, око 200 тужби налази се пред косовским судовима. И док се ове тужбе налазе у косовским судовима ИРЛ станују у колективним центрима и чекају да поврате своја права и имовину. Тако група интерно расељених лица из Обилића, након 17. марта живи у контејнерском насељу у селу Племетина и већ шест година посматра своју имовину у Обилићу са пар километара раздаљине, али тамо не може да се врати.

Бројни случајеви узурпиране имовине, лажних уговора, ситуације рушења кућа и коришћења плацева у сврху изградње комерцијалног паркинга од стране узурпатора имовине, процесуирају се пред косовским судовима, али је поступак дуготрајан и скуп, па чак и ако се деси да се пресуда донесе у корист оштећеног расељеног лица, често је немогуће извршење и поврат имовине у руке власника.

Поврат имовине представља проблем и за сам Комесаријат за избеглице који на Косову и Метохији поседује 256 стамбених јединица, 16 локала и 60 помоћних објеката који су узурпирани. И поред многих обраћања међународним органима, Комесаријат је остао без одговора како да ову имовину поврати. Иако се постојеће стамбене јединице могу искористити за решавање стамбених потреба лица смештених у колективним центрима, за чију добробит међународна заједница веома често исказује интерес и за чије коришћење Косовска имовинска агенција редовно убира приходе, нико до данашњег дана није био спреман да започне разговоре на ову тему. У међувремену Косовски парламент доноси законе чијом имплементацијом имовина Комесаријата може лако завршити у власништву косовских општина. Док је Косовска агенција за имовину осмислила механизам за издавање станова које су јој интерно расељена лица поверила на управљање, новац од кирије овим лицима пристиже ретко или га уопште не добијају, и притом је висина кирије испод сваког минимума.

Поражавајући је и податак да је током претходног периода на Косову и Метохију одрживи повратак остварило око 2.500 до 3.000 интерно расељених, који

Владимир Цуцић у разговору са новинарком ТАНЈУГ-а

често живе испод границе људског достојанства уз ограничену слободу кретања. За сва етнички мотивисана убиства и нападе на Србе, починиоци никада нису пронађени. А тај број је велики. Приступ индивидуалним правима без дискриминације на Косову и Метохији од суштинске је важности за сва интерно расељена лица, било да су се одлучила за повратак или останак ван територије Косова и Метохије.

Комесаријат за избеглице ће наставити да пружа помоћ интерно расељеним лицима у тражењу трајних решења, и активно ће се залагати за решавање имовинских питања и поврата имовине, као кључних проблема за проналажење трајних решења интерно расељених лица.

Да ли можете да нам у бројкама телеграфски рекапитулирате шта је Комесаријат урадио на збрињавању расељених од Вашеј доласка на чело ове организације, до данас.

Обезбедили смо 4.424 трајних решења: донирали смо 2.830 пакета грађевинског материјала, откупили 768 домаћинстава са окућницом, донирали 217 монтажних кућа и изградили 609 стамбених јединица. Додатно, обезбедили смо подршку за економско оснаживање 4.056 домаћинстава избеглица и интерно расељених лица.

Буџет Комесаријата за избеглице је, у односу на 2008. годину, повећан за 41%, с тим што је пре четири године 75% буџета одлазило на трошкове колективних центара и установа социјалне заштите, док се данас ¾ буџета троши на интеграцију избеглица и побољшавање услова живота ИРЛ. Успостављен је систем локалних акционих планова, као најефикаснији и најјефтинији модел имплементације буџетских и донаторских средстава и буџетом за 2012. годину је обезбеђено додатних 2,6 милиона евра за подршку ЛАП-ова. Од 2009. до 2012. године, подељено је укупно 30.565 пакета хране и 3.550 пакета хигијене социјално најугроженијим породицама. Тренутно је у току подела додатних 12.000 пакета хране и 1.550 хигијенских

пакета. Помоћ за набавку лекова је обезбеђена за 2.116 породица, док је помоћ у греву добило 3.662 породица. Захваљујући сарадњи са републичком Дирекцијом за имовину, помоћ у обући и одећи је добило 2.824 породице, са 70,5 тона хране је побољшана исхрана у 11 колективних центара и прибављено је 60 непокретности за стамбено збрињавање избеглица и интерно расељених лица која бораве у колективном смештају. У сарадњи са друштвено одговорним компанијама помогнуто је 60 корисничких породица.

Још једном ћу поновити да смо преполовили број колективних центара и обезбедили средства за њихово затварање.

ПОМОЋ УДРУЖЕЊА ЗНАЧАЈНА

Да ли и како видите улогу удружења за помоћ расељенима у читавој овој причи.

Сматрамо да однос са цивилним сектором треба да буде заснована на принципу сарадње и партнерства. Изузетно ценимо активизам појединих невладиних организација које су истински посвећене унапређењу положаја избеглица, интерно расељених лица и других категорија присилних миграната. Неретко су нам такве организације биле од велике помоћи при указивању на проблеме са којима се суочавају наши корисници као и приликом покретања разних иницијатива на националном и на међународном плану. Свесни улоге цивилног друштва и неопходности сарадње са институцијама Републике Србије, Комесаријат за избеглице настоји да сваке године подржи најзначајније иницијативе и програме од јавног интереса који реализују удружења. За те намене је, из националног буџета, за период од 2008. до 2012. године, издвојено нешто више од 33 милиона динара. Континуирано повећање издвајања намењених подршци цивилног друштва, најбоље илуструју посвећеност Комесаријата за избеглице даљем унапређењу и развоју сарадње са невладиним организацијама.

Планови Комесаријата за наредни период ?

Наставићемо активно да радимо на унапређењу положаја избегличке и расељеничке популације. Пред нама је веома озбиљан задатак и обавеза да Регионални пројекат намењен решавању стамбених потреба 16.780 најугроженијих избегличких породица спроведемо у наредних пет година. Имајући у виду да су средства за окончавање избеглиштва у региону обезбеђена на донаторској конференцији, средства националног буџета и сва расположива донаторска средства ће бити усмерена ка унапређењу услова живота интерно расељених лица. Наставићемо, да у оквиру постојећих могућности и утврђених надлежности, пружамо подршку српској заједници на Косову и Метохији као и да указујемо на неопходност омогућавања несметаног приступа правима и уживања имовине а у циљу стварања услова за одрживи повратак у јужну српску покрајину.

Разговарао: **Златко Маврић**, Фото: архива КИРС-а

Захваљујући разумевању Комесаријата за избеглице Републике Србије, новинарској екипи удружења “Свети Спас” се поново пружа прилика да након осам месеци обиђе Косово и Метохију, повратнике и оне који нису напустили своја места и о утисцима информисемо јавност. Ово је од 2001. године била најдужа пауза у обиласку. Осетили смо то и ми али и они који су већ навикли да нас виде у својим срединама сваких месеца или два дана.

СВЕ ЈЕ ИСТО-САМО НАИЗГЛЕД

На пут, по обичају, крећемо у касним вечерњим сатима. Из практичних разлога, успемо да завршимо све редовне обавезе у канцеларији у Београду а у рано јутро наредног дана смо већ спремни да на Косову и Метохији кренемо са активностима.

Иако је све наизглед исто, ипак знамо да од самог старта није, и то нам улива малу дозу неспокоја. Не толико због безбедности, колико због лакшег и неометаног кретања на Косову и Метохији. Наиме, овога пута на пут крећемо са београдским таблицама на возилу а то значи сасвим другачији третман и пријем, од административног прелаза до контаката са онима са којима се сусрећемо на терену. Поготово код оних код којих ћемо ићи по први пут. Због несигурности је и део наше екипе измењен јер су поједини чланови првобитне екипе, пред сам полазак, отказали пут.

Иако би хтели да кажемо да се ништа није изменило од нашег задњег путовања, не можемо. Изменило се али на горе, од квалитета путовања до субјективног осећаја безбедности од стране нелабанца са којима смо контактирали. Путни правац Прокупље-Куршумлија-Мердаре је у изузетно лошем стању тако да се на појединим деоницама мора возити и првом брзином. На појединим деловима се ради на ревитализацији пута али је све то јако мало, али довољно да додатно успори саобраћај. На самом прилазу административног прелаза Мердаре, никад дужа колона камиона. Наш километар сат је показао тачно четири километара од возила на зачељу до онога на прелазу. Момци, свака част, треба имати нерава те грдосије померати сваких пет минута. Срећом мала возила нису везана за ту колону и ми веома брзо долазимо до прелаза, два сата након поноћи.

Када смо били уверени да смо завршили са формалностима на прелазу, и да ћемо се скоро наћи у кревету, полицајац нас је упутио на обавезно Косовско осигурање. Померамо се из колоне и одлазимо да реглишемо и ту појединост. За боравак од недељу дана плаћамо износ од 20 еура. Информисемо се, за петнаест дана осигурање стаје 40 еура, за месец дана 80 еура и тако даље, до годину дана. Након пола сата вожње успевамо да се домогнемо кревета и напокон мало одморимо. Ако се то уопште може, у соби је претопло а климе нема. Ипак, умор је учинио своје.

Можда и вас овакав почетак нашег извештаја наизглед подсећа на упутства из емисије Сат и њеног уредника Мирка Алвировића али наш извештај већ у наставку извештавања поприма другачију форму. Форму косовске стварности.

ПОДРШКА ОДРЖИВОМ ПОВРАТКУ

Овога пута смо, између осталог, желели да посетимо повратнике који су подржани пројектом ИПА 09, који заједнички реализују Дански савет са избеглице (ДРЦ) и Удружење самарићанских радника (АСБ). Један од предуслова за добијање подршке је био да повратник има решено стамбено питање а повратници су подржани у транспорту породице и ствари, храном, намештајем и осталим покућством и грантовима за одрживост.

Прва дестинација на нашем путу по Косову и Метохији је село Бабин Мост. Ово је једно од малобројних места која по први пут обилазимо у задњих десет година. Старосна структура повратника у овом месту охрабрила нас је на самом почетку наше мисије. Вратили су се млади и деца.

НЕСПОКОЈ

Бабин Мост се налази на путу Приштина-Вучитрн. На самом скретању са главног пута наилазимо на једну од основних карактеристика овог места, изузетно високе лежеће полицајце преко којих нижа возила не могу да прођу без оштећења пода. Има их, кажу, чак 38. На сву срећу наши саговорници су се налазили на самом почетку села па нисмо имали потребе да обиђемо све лежеће полицајце али их је било сасвим довољно.

Данчетовић Лепосава и Бобан су рођени у овом месту. Након егзодуса 1999. избегли су у Младеновац где су живели као подстанари. Нису плаћали закуп стана али су им превелик терет представљале остале пратеће

Породица Данчетовић испред своје нове куће

дажбине. У изгнанству су Данчетовићи добили и двоје деце. Када су сазнали да приликом повратка могу бити подржани изградњом нове куће у Бабином Мосту, нису пуно размишљали. Спаковали су се и вратили 2010. године, у своју, нову кућу. Можда не тако комотну, 45 м2, али како кажу, за сада довољну.

Док се код супруге Лепосаве осећа блага доза апатије и неспокојства због свеукупне ситуације на Косову и Метохији, Бобан пуно ведрије прихвата косовску збиљу. "Тешко је и за албанског сељака - каже. Треба што пре уредити привреду. Ако упослимо људе неће бити немира и проблема са безбедношћу, окренуће се сви раду и борби за егзистенцију. У Бабином Мосту сада живи 850 људи. Има 190 српских и 40 албанских кућа. Одувек смо са комшијама Албанцима добро живели. Рађају се нова деца. Школу похађа 110 ученика, од предшколске установе до 8 разреда. Пре рата је у селу било 1000-1100 становника" завршава упознавање наш саговорник.

Сличну причу су нам испичали и чланови породице **Бојковић**. Носиоца домаћинства, Живорада, нисмо застекли у кући јер је, како су нам његови укућани рекли,

Породица Бојковић у новојремљеној кући

од раног јутра на грађевини. На тај начин издржава породицу. У своје место су се вратили из Краљева, а намештај и покућство које су од ДРЦ-а добили умногоме су олакшали наставак живота у средини из које су морали да избегну 1999. године. Бојковићи су, као и Данчетовићи од Данског савета за избеглице добили намештај, белу технику, храну за шест месеци. Сада са нестрпљењем очекују грант за одрживост који ових дана треба да добију.

МОСТ РАЗДВАЈАЊА

Из Бабиног Моста пут нас води у Прилужје. О овом месту смо вас извештавали у септембру 2011. године, када су мештани овог места протестовали због настајања локалних структура Вучитрна да изграде мост који ће повезати Прилужје са суседним селом настањеним Албанцима. Иако су мештани Прилужја месецима протестовали, нису успели у томе, јер како кажу, мостови значе напредак и повезивање људи.

Мост је одавно готов и села јесу повезана, али не и људи. Сви саговорници, а било их је преко двадесет, су нам указали на то да до изградње моста нису имали никаквих безбедоносних проблема у овом месту. Након изградње моста, почињу сталне провокације од стране оних који из суседног села пролазе кроз Прилужје. Додуше за сада само вербалне а на пријаве таквих провокација полиција не реагује, кажу потребно је да претња буде озбиљнија, физички контакт, да би могли да предузму мере према починиоцима. Моји саговорници, у већем броју саговорнице, се надају да таквих непријатности у будућности неће бити.

Већи део наших домаћина у Прилужју се налази у згради коју је за повратнике, интерно расељена лица и социјалне случајеве изградила Влада Републике Србије, Министарство за Косово и Метохију. Становници ове зграде су се у зграду уселили августа 2011. године и након краћег времена добили намештај и део покућства. Јула месеца ове године, од стране ДРЦ-а добили су и грантове за самоодрживост, за активности за које су се сами определили.

ОДАКЛЕ СИ? ОДАКЛЕ МИ ЈЕ ЖЕНА

Тако кажу наши стари а то се показало и код нашег првог саговорника у Прилужју. Кренули смо од задњег стана па наниже. Дочекао нас је **Мирослав Стојановић**, како сам каже, Призренац. Стојановић је са својом супругом, рођеном у Прилужју, живео до егзодуса у свом родном граду, Призрену. Отуда са својим родитељима и супругом одлази за Лазаревац. Како у

Мирослав Стојановић са супругом

Лазаревцу није било посла, а почела су да се рађају и деца, Стојановићи 2001. године одлучују да се врате у Прилужје и ту наставе живот. Данас Стојановићи имају четворо деце а посао се, како кажу, лакше налази него у централној Србији. Мирослава, возача по професији, је мука веома брзо натерала да се преквалификује и сада зарађује за живот бавећи се грађевинским и молерским радовима. Из тог разлога је грант који је добио, грађевинска скела, дошла у праве руке и засигурно ће много година бити оруђе које ће овој породици решавати питање егзистенције.

Бобана Стамболића такође нисмо нашли у кући из разлога што је био на послу али нас је примила његова супруга **Снежана**. Стамболићи нису напустили просторе

Снежана Стамболић са децом

Косова и Метохије. До егзодуса су живели у оближњем селу, Новом Мађунском. Одмах су дошли у Прилужје и до усељења у нову зграду били су подстанари у 7 кућа. Сада имају свој кров над главом и једина брига им је изналагање посла за издржавање породице. Стамболићи се породично баве браваријом тако да ће и Бобану опрема за браварију, коју је недавно добио, добро доћи за озбиљније бављење послом који ће бити главни извор прихода ове породице. Проблем са којима се породице у згради суочавају је легализовање прикључка електричне енергије. Обзиром да је инвеститор зграде било Министарство за Косово и Метохију Републике Србије, електродистрибуција Косова не жели да прикључи овај објект у редовну дистрибуцију електричне енергије, па је морало да се нађе привремено алтернативно решење тако да је неизвесно како ће у будућности бити решено ово питање.

У СЛУЖБИ ЛЕПОТЕ

Марина Терентић

Александра Раденковић и **Марина Терентић** су се определиле за опрему за салон лепоте. Марина је након егзодуса из Косова Поља избегла у Ниш. Чим јој се указала прилика за подршку у изградњи куће, вратила се у Прилужје, и на породичном имању подигла свој нови дом. Тренутно се опрема коју је добила за салон лепоте налази у новоизграђеној кући али Ма-

рина интензивно трага за објектом у Прилужју у ком би могла да отвори салон за негу лепоте. Свесна је да у почетку неће имати пуно посла али се нада да ће временом лепши део становника Прилужја све више користити њене услуге. Убеђена у своју теорију, одмах по отварању салона, планира упошљавање најмање једне раднице.

У склопу ИПА 09 пројекта, повратницима је омогућена адекватна обука у виду преквалификације или доквалификације као и економске помоћи у виду гранта. Наше две саговорнице се припремају за двомесечни курс за негу лепоте у организацији ДРЦ-а, након чега ће и званично имати потребне квалификације за делатност којом планирају да се баве. До тада, заинтересоване даме из Прилужја, мораће да сачекају прилику за подвргавање третману идентичном оном у већим метрополама.

Поводећи се оном старом "нема хлеба без мотике", породице **Оливера Николић** и **Драгана Михајловића**

Срђан Штаменковић, представник ДРЦ-а уручује грант Драгану Михајловићу

определиле су се за грант у виду мотокултиватора. Оливера Николић је са породицом живела у Српском Бабљаку. Након ратних дешавања Николићи су избегли код рођака у Прилужју где су и живели до добијања стана. Нису могли да сакрију радост након добијања мотокултиватора, који ће им, како сами кажу, помоћи да обезбеде егзистенцију за своју породицу.

Ни ми не кријемо задовољство тиме што смо после дужег времена били у прилици да на једном месту сретнемо толико задовољних људи којима су ратна дешавања однела много. На овом примеру смо могли да се уверимо како некада мала помоћ некоме може много да значи.

Наставак на стр. 14

КАНЦЕЛАРИЈА ЗА КОСОВО И МЕТОХИЈУ

Александар Вулин је рођен 02.10.1972. године у Новом Саду. Дипломирани је правник, ожењен, отац једног сина.

Био је помоћник је директора маркетинга у фирми “Супер прес” од 2000. до 2002. године. Након тога, директор маркетинга у фирми “Color press” од 2003. до 2007. године, а заменик генералног директора “Color media internacional” од 2007. до 2012. године.

Такође, је био и одговорни уредник недељника “Печат”. У више дневних и недељних листова био је колумниста: “Свет”, “Национал”, “Правда” и “Политика”.

Аутор је романа: “Опадање”, “Лепота”, “Мрак”, као и политичке студије “Полигарт”.

Оснивач је Југословенске левице, коју је напустио 1998. године када је вршио функцију заменика председника. Социјалистичкој партији Србије приступио је на Шестом конгресу и том приликом је изабран за члана Извршног одбора. Из СПС се повукао 2007. године и са академиком Михаилом Марковићем је формирао Покрет социјалиста, чији је и данас председник.

Изабран је за одборника у Општини Раковица, такође у Скупштини града Београда, као и за народног посланика у Народној скупштини Републике Србије са листе Српска напредна странка Томислав Николић “Покренимо Србију”.

На место шефа Канцеларије је предложен на иницијативу општина на КиМ.

Александар Вулин о Канцеларији за КиМ

Циљ канцеларије за Косово и Метохију биће да сачува постојећи број Срба у покрајини и да га повећа, као и обезбеђивање праведнијег и бољег живота за њих. Канцеларија за Косово и Метохију ће се бавити

Александар Вулин и Милица Ђорђевић

свеукупним животом на Косову и Метохији, дакле правом да тамо постоје и трају, од економског живота, имплементације нашег правног система, до што већег појачавања утицаја и живота Републике Србије на простору покрајине. Беда нашег народа није у сразмери са количином новца који Република Србија одваја за своју јужну покрајину.

Не постоји тежи и часнији задатак него данас се бавити Косовом и Метохијом.

Биће потребно да се том народу говори истина, да му се врати нада у останак и правду, да се промене ствари. Биће потпуно нова ситуација. Верујем да Влада има могућност да живот на КиМ учини праведнијим и часнијим”.

Ово није страначко питање. Ко доживљава КиМ као страначки плен или као део једне партије тај је много погрешно и неће моћи да уради апсолутно ништа. Косово не сме да буде политика, већ је нешто више.

Према речима господина Вулина, делокруг Канцеларије за КиМ и обим рада ће бити исти као код Министарства за КиМ.

И МИЛИЦА ЈЕ КРЕНУЛА У ШКОЛУ

Милица Ђорђевић, једино српско дете у Призрену 01. септембра је кренула у први разред основне школе, баш као што је и обећао Александар Вулин, директор Канцеларије за Косово и Метохију, приликом недавног боравка у Призрену. Уместо у школске клупе, мала Милица ће наставу похађати у једној од просторија Саборне цркве Светог Ђорђа у центру града. Милица каже да је најважније што је пошла у школу и јако је поносна због тога. “Данас сам учила физичко, па смо учили математику и ликовно. Лепо је али сам мислила да ћу у школи имати пуно пријатеља са којима ћу да се дружим и играм за време одмора. За сада су ми другари само мама и деда” - са сетом завршава Милица ово наше упознавање.

Миличина мајка **Евица** је захвална што је Александар Вулин испунио обећање. “Срећна сам што ми се испунила жеља да моје дете учи школу у царском Призрену. Захваљујем се господину Вулину што је испунио обећање. Захваљујем се Епархији Рашко Призренској што нам је изашла у сусрет ослобађањем просторије за учионицу. Постојала је могућност да Милица похађа школу у Ораховцу или Штрпцу али би онда проблем био свакодневни превоз у оба правца, а ускоро долази и зима”.

Учитељ малој Милици је **Вуко Даниловић**, пензионисани просветни радник, пореклом из Дечана. Евица Ђорђевић, иначе професор филозофије и социологије, не крије задовољство да је нађено решење да и њено дете похађа школу у родном Призрену. “Ту је рођена и ја сам овде провела 13 тешких година. Сваки дан је била борба за опстанак али уз бољу помоћ имала сам снагу да преживим протекле дане и године. Кад нас питају како живимо, кажемо литургијски, очувала нас је вера у Бога”.

Текст и фото: **Рефки Алија**

НА УНИВЕРЗИТЕТУ У ПРИШТИНИ, БЕЗ СЛАВЕНСКИХ ЈЕЗИКА

Ни ове, 13. по реду године након завршетка рата, на Универзитету у Приштини (УП) неће бити студија српског, босанског, македонског и турског језика или балканистике, како је прошле године назван овај смер који је требао да стартује при филолошком факултету. За разлику од прошле, ове године није расписан ни конкурс.

Бајрам Бериша, проректор Универзитета у Приштини за наставу и научна питања, има своје објашњење за то и ако је професор **Осман Гаши**, декан Филолошког факултета, пре два месеца јавно обећао да ће ове године “скоро сигурно бити отворена ова катедра” након паузе од 12 година и да ће се због специфичног питања, овај смер мало више “рекламирати како би информација стигла до шире јавности”

“Агенција за акредитацију је само за прошлу академску годину акредитовала катедру за изучавање балканских језика. Али, уколико постоји интересовање, ми смо спремни да још једном разговарамо са представницима поменути агенције и замолимо их да нам акредитишу тај смер као и прошле године када се пријавило само њих двоје. Да се отвори један смер на УП потребно је најмање десет студената. Реалност је таква и ако смо ми отворени и спремни и за нове програме” каже Бериша, не појаснивши одакле они знају да не постоји заинтересованост, када је још у току конкурс за близу 10 хиљада бруцоша на целом универзитету. Како да се заинтересовани јаве када им није ни пружена прилика за то ? .

ЕТНИЧКИ ЧИСТ УНИВЕРЗИТЕТ

Живојин Ракочевић, професор светске књижевности на катедри за српски језик и књижевност Универзитета у Приштини до јуна 1999. сматра да је све ово “очекивано и да никада не би предавао на том етнички чистом универзитету”.

“Ово што се сада ради, ради се у једној основи да би се задовољила некаква форма и да би се показао колики толики, некакав контекст, у ком послу је други. Не бих радио на том универзитету зато што се није догодио повратак, зато што то више није мој град, зато што су ми тај град узели и зато што то није мој филолошки факултет. Тај факултет је убијен, тај факултет је нестао у етничком чишћењу и ту је крај” - тврди Ракочевић.

ТРЕБА ОТВОРИТИ КАТЕДРУ ЗА БАЛКАНСКЕ ЈЕЗИКЕ

Млади, студенти и будући студенти се слажу да је отварање катедре за балканистику, која се пре рата звала

славистика, неопходна из више разлога.

“Треба отворити ту катедру. Уколико на Косову живе припадници и осталих заједница, али и они Албанци који би желели да уче славенске језике, треба им то омогућити. Зашто се нису јавили прошле године на конкурс ја стварно не знам. Можда и нису имали довољно информација. Свакако да је требало ове године предузети додатне кораке” сматра **Ваљбона Мемети** из околине Гњилана, иначе студент Универзитета у Приштини.

“Да је било информација, да је то дато у јавност, да то не буде само на универзитету објављено, и то траје тих десет дана а то ко ухвати - ухвати, ја бих лично конкурисао. Уписао бих босански или српски језик а овако нисам знао” каже **Мерсит Терзини** из Призрена.

До јуна 1999. године на Филолошком факултету Универзитета у Приштини од славенских језика изучаван је српски и руски. Настава за око 50 хиљада студената на овој високошколској установи се од доласка међународне организације одвија искључиво на албанском.

ДРУГА ГОДИНА ПРИЗРЕНСКЕ БОГОСЛОВИЈЕ

Јеромонах Андреј Дечанац, заменик ректора Призренске Богословије “Кирило и Методије” позитивно оцењује почетак ове школске године. Оптимиста је на основу резултата из прошле године која је, каже, успешно и без и једног проблема приведена крају. “Највећи успех је тај што смо успели да остваримо добре односе са својим комшијама, овде где живимо. На нама

Ученици прве и друге године Богословије

је задатак да покушамо да васпоставимо поново једну од највећих Богословија Српске православне цркве, али исто тако да наставимо традицију коју су започели наши

предходници а то је традиција добрих међуљудских односа. Задатак нам је да поново васпоставимо присуство Срба и српског народа у овом граду који је одувек био мултиетнички град. Призренци су увек били поносни на то што је свако од њих могао да одговори на српском, албанском или турском језику. Ко није знао сва три језика, није се сматрао правим Призренцем. Ето, ми желимо да на неки начин допринесемо да се та времена врате”-поручује Јеромонах Андреј Дечанац.

И за ову школску годину је било много више кандидата од расположивих места.

“Мишљења смо, на основу искуства из прошле године, да не би требало примати више од 15 ђака по генерацији. Тако смо ове године примили 13 ђака у првој години. Од укупног броја, седам је са простора Косова и Метохије, Ораховца, Велике Хоче, Добротина, Грачанице. Два су ученика из Црне Горе а остали су из централне Србије” завршава Јеромонах Андреј Дечанац.

Нови полазници су задовољни што су уписали баш ову школу верске православне цркве.

Милан Витошевић из Ораховца није се двоумио када му се пружила прилика да се упише у Богословију. Познаје менталитет призренаца, већ се упознао са новим другарима и каже да му је лепо. “Волим да идем на богослужења, волим да водим народ, имам веру према Богу”-каже Витошевић. Његов нови школски друг **Урош Јовановић** из Крушевца није се нимало двоумио што ће се школовати у Призрену иако су му многи другови из Крушевца указивали да је опасно. “Већ првог дана сам се уверио да је бојазан мојих другова беспредметна. Свакога дана, ујутро и увече, без проблема идемо центром града на богослужења од Богословије до цркве Светог Ђорђа. Још нисам имао времена да одем до кафића али се надам да ће ускоро бити времена и за то. Призрен ми се као град јако допада” каже Јовановић.

Страхиња Шабић ученик сада већ друге године Богословије у Призрену каже “Много је занимљивије него прошле године. Сада имамо нову генерацију, више друштва и лакше функционисемо а на град смо се одавно навикли. Већ првог дана сам новим ученицима рекао да се неће покајати што су се определили за ову школу и да ће у њој стећи пуно знања. У граду је прелепо. Призрен је град који има традицију и душу”.

Вуко Даниловић и Милица Ђорђевић

ЖИВИЊАНЕ-ПРВА КУЋА

У Живињану недалеко од Призрена у току су завршни радови на изградњи прве куће за српске повратнике. Остали мештани се надају да ће се и њима испунити сан и омогућити да се и они врате на своја имања.

Љубиша Милосављевић, коме се гради кућа, каже да му се на овај начин испуњава животни сан да се врати у своје село и ако жали што му то мајка није доживела, јер је умрла пре неколико месеци у Крагујевцу где су привремено живели од 1999.

Драган Петровић и Љубиша Милосављевић

Драган Петровић подсећа да се вратио преко ИСМС-а 2005. Пошто му није обновљена кућа у граду решио је да се са још седморицом представника породица 2008. врати у село. Иако су у селу преживели и сурове зимске дане, осим транзитне куће, до сада није урађена ни једна кућа.

У Живињане тражи да се врати 20 породица тврди Петровић а упитан да ли они заиста желе да живе ту, или да им се само изграде куће и да онда поново оду као многи из овог дела призренске општине, Петровић одговара: “У селу је прошле године обновљена црква Свете Недеље. Овог месеца смо у њој прославили сеоску славу, што говори да смо јако заинтересовани за живот у селу. Две године је већи број представника породица седео у селу по десетак месеци очекујући почетак градње и стварања услова за живот. Чврсто смо решени да овде живимо али нам треба створити услове за достојанствен живот. Изградњом једне или две куће нису створени услови за повратак свих који желе и нормалан живот у селу али се надамо да ће се са изградњом наставити у наредном периоду”.

Напуштајући Живињане на путу сам срео неколико расељених лица која су ужурбано ишла према селу, на одмор или су решили да се коначно врате, време ће показати.

Аутор текста и фотографија: **Рефки Алија, DW, Blue Sky**

ЧЕКАМО ВАС КОД КУЋЕ

Пут настављамо према Косовом Пољу где нас чекају припадници Ромске заједнице који су такође подржани како у изградњи куће, тако и грантовима одрживости ДРЦ-а из ИПА 09 пројекта. Они су се већином опредељивали за мотокултиватор са приколицом који ће им

Бериша Шабан са породицом

послужити како за обрађивање земље, тако и за превоз секундарних сировина и остале робе. Овде се већ јављају први проблеми у проналажењу корисника. Из центра Косовог Поља зовемо првог корисника, Бериша Алију. Јавља се његова супруга и информише нас да је Алија на послу али да ми можемо слободно да дођемо, да се она са децом налази код куће. Нису помогла објашњења да се не сналасимо добро у Косовом Пољу и да не знамо где да их потражимо, одговор је увек бивао исти "Како не знате где смо, ми смо код куће, дођите". Ни контакт са породицом Бериша Шабана није боље прошао. Прво су нам се јавила деца на албанском језику, да би се након тога јавила мајка са истим позивом "Ми смо код куће, дођите". Овога пута смо били мало веће среће па нам је речено да се кућа налази близу Ромске пијаце, али не и то где се Ромска пијаца налази и како до ње доћи у односу на железничку станицу. Ипак, после краћег времена, од локалних Албанаца добијам информацију у ком се правцу налази Ромска пијаца. Крећемо тамо и констатујемо да и није баш тако близу како су нас корисници убеђивали. Или су нам мерила о удаљености различита. Но, било како било, након Ромске пијаце питасмо за породице Бериша, без резултата. Али када смо објаснили да тражимо повратнике, брзо смо усмерени на део где се налазе нове куће наших корисника. Убрзо их и налазимо. Куће нове, али је прилаз био толико лош, насут шутом и оштрим предметима, да возилом нисмо смели даље већ смо наредних стотинак метара прешли пешака.

Нове куће обе породице Бериша се налазе једна иза друге. Домаћини нас, као што и на почетку рекоше,

чекају у својој кући. Након упознавања уочавамо да има доста млађих чланова породице и да су ипак могли да некога пошаљу до железничке станице или пак Ромске пијаце, како би се ми лакше снашли. Но нису. У сваком случају, срдечно су нас дочекали и били нам добри домаћини. Захвални су на пруженој помоћи али истичу да су породице многобројне и да им је хране увек мало. Из приче сазнајемо да родитељи нису заинтересовани за образовање деце, па покушавамо да им укажемо колико је значајно да им деца заврше макар осам разреда основне школе. Надамо се да смо успели да их убедимо да мало размишљају о томе. Све време разговора код породице **Бериша Алије**, која броји дванаест чланова, многобројна деца су радознано чаврљала и чачкала нашу фото и видео опрему. На самом крају, када смо хтели да овековечимо наш сусрет, већина деце се разбежала не желећи да се фотографише. Све смо покушали да их наговоримо за заједничку фотографију, али нам није успело. Како је већ почео да пада мрак, наша екипа је морала на пут до места на којем смо преноћили. Треба се одморити пред наредни дан и нове обавезе.

Породица Бериша Алије

Нисмо сигурни да ли смо се одморили, али то и није могуће када смо на задатку на Косову и Метохији из разлога што увек зацртамо превише обавеза које онда морамо да реализујемо. Тако, рано ујутро крећемо за Исток. Најгоре је то што већи део времена изгубимо у вожњи. Прво одредиште, Дрсник. Место у којем смо крајем прошле године већ имали непријатности од стране локалних Албанаца који су из кафане, непријатељски расположени, узвикивали уз подигнута два прста, и то у време када смо возили са УНХЦР таблицама, а сада? Место у којем су пре непуна два месеца запаљене две куће повратника и то у време када су власници кућа били у селу.

МИ СМО У КАФАНИ

Из свега горе наведеног, нестварно нам је деловало када смо телефоном позвали нашег новог домаћина, **Ненада Сташића**, и од њега добили информацију да нас чека на уласку у село, у кафани, где проводи време

Ненад Сташић са ђосћима

са комшијама Албанцима, у истој кафани из које нам је прошле године прећено. Да се нисмо лично уверили и у кафани га стварно затекли у пријатној, рекло би се и пријатељској, атмосфери са комшијама Албанцима, не би веровали да је тако нешто могуће. Богу хвала да јесте. Поздрављамо се са свима у кафани и одлазимо у новосаграђену кућу нашег домаћина.

На плацу поново градилиште, на тек завршеној кући Сташића гради се и други спрат за његовог оца. Прошле године је изграђено 11 повратничких кућа за Србе и две као баланс компонента за локалне Албанце. Две куће запаљене пре неколико месеци су брзо обновљене а у овој години се приводи крају изградња још 12 кућа за Србе повратнике и као баланс компонента још три куће за социјалне случајеве, локалне Албанце. Све куће је изградила Влада Косова, средствима Европске комисије. И све би било у реду да исте процедуре и аршини важе за све. Али није тако, према речима наших домаћина за баланс компоненту се не траже никакви документи. "Чак је неко Албанце подучио да пријави што већи број чланова, а како се њима верује на реч, без икаквих докумената као доказ, сви су добили куће са максималном површином од 74 м². Добро је да су и они имали користи од нашег повратка али су ипак требали да прођу исте процедуре као и ми. Неправда боли" - каже Сташић.

ПРОБЛЕМЕ РЕШАВАМО САМИ

Домаћини нас телеграфски информишу, "Дрсник је до 1999. године бројао 100 српских и 45 албанских кућа. Данас је однос битно измењен, у селу има 45 албанских и 11 српских кућа, а ускоро ће их бити 23. Добро живимо са комшијама. Није да нема проблема али их не износимо у јавност јер од сензационализма нема користи. Проблеме морамо решавати сами, унутар села, заједно са комшијама. Једино тако можемо опстати. Ако нам други решавају проблеме, ту среће и стабилности нема. Не жалимо се, може се добро живети у селу"-завршавају причу наши саговорници.

Не можемо да их не питамо, ако тако складно живе са комшијама, ко је и зашто запалио две поменуће повратничке куће. Слему раменима. Не желе да о томе коментаришу. Можда је и боље. Нека се на томе и заврши. Наше домаћине враћамо возилом где смо их и

преузели, испред сеоске кафане и поздрављамо се са њима. Пожелели су нам успешан наставак мисије и замолили да потсетимо оне који су им обећали донацију у машинама за прање веша, да то и ураде. Обећавамо да ћемо поруку пренети и ево то чинимо јавно и на овај начин.

Наше даље одредиште је на смо два километра од Дрсника, село Дуго њиве.

СТАЊЕ НЕПРОМЕЊЕНО

Старшина Српске заједнице у селу, **Владо Орешковић**, нас дочекује у дворишту са својим рођацима, такође повратницима. Проблеми су исти као и приликом нашег задњег обиласка крајем прошле године. Повратници још увек немају трактор али су као донацију добили скоро све потребне прикључне

Владо Орешковић испред механизације

машине, од којих су неке и скупље од самог трактора, на пример прикључак за балирање сена. Додуше, признају, "Одмах након повратка 2010. године, добили смо и два трактора. Обзиром да нисмо имали средства за егзистенцију а један број повратника се осећао несигурним, на предлог представника организације која нам је тракторе уручила, продали смо тракторе и поделили новац. Сада видимо да смо погрешили, али је тада то било једино решење да опстанемо. Сада плаћамо коришћење трактора из других села. А посла има. Ове године је свака породица продала по 10.000 килограма жита и од тога се издржава. Да имамо свој трактор много би више радили. Овако по 150 еура плаћамо само за орање".

Уз објашњење да је наша мисија информисање и да неку већу моћ у решавању њихових проблема немамо, задовољавају се нашим обећањем да ћемо проблем трактора и потребе за изградњом макар још три куће покренути приликом посете министру Министарства за заједнице и повратак, информацијом коју ћемо упутити Канцеларији за Косово и Метохију Владе РС и објављивањем апела у нашем билтену. Обећано, учињено. Надамо се да ће дати позитивне резултате.

Поподне планирамо да проведемо са нашим старим знанцем и једним од првих повратника у Истоку, Антић Новицом, којег сви познају под надимком Малајац. Малајац је требао да нам буде извор најсвежијих информација како данас у Истоку повратници живе. На

ГРАНТОВИ НИСУ ЗА ПРОДАЈУ

Већ наредног дана министар Радојића Томић, на нашу молбу да се донацијом трактора помогне селу Дуго Њиве, рекао је следеће: "Радује ме што Срби који су се вратили и живе у својим кућама вредно раде на својим имањима. Министарство у сарадњи са Европском унијом наставља пројекте стабилизације заједница. У овој години имамо 2.000.000 еура за пројекте стабилизације заједница. Тим новцем ћемо помоћи 28 општина. Међутим, правило је да они који једном продају грантове не могу више бити подржани".

жалост, овога пута наш домаћин је морао хитно, непланирано, да оде до манастира Високи Дечани па смо остали ускраћени за ове информације.

У ЖАЧУ И ДАЉЕ НАПЕТО

Иако смо по плану овога пута требали само да прођемо кроз Жач, до Осојана и Тучепа, ипак нисмо могли да не посетимо наше старе знавце, повратнике са којима смо веома често у време њиховог повратка преживљавали део њихове голготе, каменоване кампа, пуцање, шиканирање. Иако су комплетне породице у својим кућама, са пуно ситне деце, ни данас није много боље. Свакодневна су застрашивања повратника. Скоро сваку ноћ се пуца из оружја, појединачном и рафалном паљбом. За сада још увек у ваздух. Није пријатно али је то постала свакодневница па су се већ привикли. Крађе и штете које им се наносе најчешће немају за починиоце, ма ко они били, неку већу материјалну добит. Чине се само да би застрашили и деморалисали повратнике. Тако су се криминалци дрзнули да пређу ограду и опљачкају летину из баште повратника инвалида који се креће уз помоћ колица. Из тог разлога свака Српска кућа у дворишту има по два па и више чувара куће, од шарпланинца до крволочнијих паса. И сами домаћини су увек на опрезу и реагују у тренутку. Понављају, није им тешко, на својој су дедовини и ту ће и остати. Не мисле лоше комшијама, па ће ваљда доћи време да и комшије то схвате оставе их на миру и живе поред њих, ако не желе да контактирају и живе заједно.

ПОТРЕБНЕ КЊИГЕ

У Бабином мосту, и Жачу родитељи су нам се поверили, пред почетак нове школске године, да нису у могућности да набаве потребне књиге за своју многобројну децу. Прихватили смо обавезу да одмах пошаљемо књиге које сакупимо код наших сарадника. Овим путем позивамо све читаоце и људе добре воље да се придруже акцији и очуване примерке новијих издања књига од петог до осмог разреда донесу на нашу адресу а ми ћемо исте проследити до школа на Косову и Метохији којима су књиге потребне, пре свега Осојану, Жачу и Бабином мосту. Наши сарадници су до изласка овог броја већ упутили један број прикупљених књига.

У Тучепу смо по први пут. У свом раду смо више пута чули о овом месту али нам се тек сада пружила прилика да га посетимо. Тучеп се налази у шуми, на узвишици изнад највећег и најуспешнијег повратничког места, Осојана. Близина Осојана и добар однос са мештанима суседних села, гаранција су да ће и повратак у Тучеп бити успешан.

Овде, у новоизграђеној кући, затичемо **Никодима и Миладију Џолић**. Пензионере. Очекују и сина док за ћерку, како кажу, нису сигурни. Она се удала у Горњем

Миладија и Никодим Џолић

Милановцу и за сада није заинтересована за повратак. Можда, једног дана.

Миладија је читав радни век провела у Осојану као учитељица у школи. У то време је Тучеп имао 67 кућа и лепо се живело. До рата. Онда су избегли у Горњи Милановац и чекали прилику да се поново врате у своје место.

Никодим није мировао. Свакодневно је обилазио организације и институције које се баве пружањем помоћи у повратку и износио своју жељу за повратком у Тучеп. Захваљујући донацији Министарства за Косово и Метохију Никодимов сан се остварио. Одмах након Ускрса ове године, уселио се са супругом у нову кућу. Од пратећих организација (УНХЦР, ДРЦ) добили су сав потребан намештај, храну, мотокултиватор. Иако је све време изградње Никодим пратио радове, како супружници кажу, има доста недостатака, али је битно да су поново у својој кући. И да имају прикључену електричну енергију. Јер без струје се данас не може, а и они су имали проблем са прикључењем на главну мрежу, из разлога што је кућу градила влада Републике Србије. Да би убрзали процедуру, морали су сами да купе сат за мерење утрошка електричне енергије. Ипак Џолићи не крију радост. Сада, ако буде среће и мира, надају се дубокој, активној старости у месту рођења. Сви предуслови за то постоје. Само Џолићи данас имају 11 кућа у селу и сви су стално ту. Тучеп данас има укупно 37 српских кућа и све предуслове за нормалан живот. У близини куће налазе се велике површине обрадивог пољопривредног земљишта тако да ће им мотокултиватор који су добили бити од велике користи. Једини проблем са којим се сусрећу су стална крађа шуме и покушаји да се са починиоцима директно не сретну за време крађе. Нека свако ради свој посао.

Наставак на стр. 21

ДАНСКИ САВЕТ ЗА ИЗБЕГЛИЦЕ ПОДРШКА ОДРЖИВОМ ПОВРАТКУ

Дански савет за избеглице (ДРЦ) у партнерству са ЛНВО “Божур” и ЛНВО “Свети Спас” спроводи пројекат “Подршка одрживом повратку” који је финансиран средствима Европске уније, преко Делегације Европске уније у Републици Србији, и кофинансиран средствима Високог комесаријата Уједињених нација за избеглице (УНХЦР). Пројекат реализује Дански савет за избеглице (ДСИ) у блиској сарадњи са Министарством за Косово и Метохију.

Пројекат доприноси решавању проблема интерно расељених лица (ИРЛ) и избеглица у Републици Србији кроз пружање адекватне подршке при тражењу и остваривању одрживог повратка. Пројекат сагледава приоритетне потребе интерно расељених лица у Србији и омогућава приступ информацијама у вези са повратком.

Главне активности пројекта су: пружање информација кроз посете корисницима у колективним центрима

и приватном смештају, идентификација интерно расељених лица која су заинтересована за повратак, реализација 44 иди-види посета, као и организација дијалога који доприносе одрживом повратку на Косово и Метохију, процена потреба у месту расељења и месту порекла, административна/правна подршка по потреби у вези са релокацијом, упућивање 125 интерно расељених лица /избеглица заинтересованих за повратак агенцијама/институцијама које у месту порекла пружају помоћ у виду реконструкције, по потреби, повратничке породице могу бити подржане транспортом при повратку, усклађеним повратничким пакетима, стручним усавршавањем и доходовним активностима.

Главна канцеларија: Београд, адреса: Синђелићева 18, тел: 011/308-6666, 344-3574, e-mail: administration@drc.org.rs

ENECA

Представници Делегације Европске уније, НВО ENECA из Ниша и Комесаријата за избеглице Републике Србије одржали су конференцију за медије 5. септембра 2012. године у Медија центру у Нишу. На конференцији су представљена два пројекта којима се пружа подршка избеглицама и интерно расељеним лицима у Србији.

Први пројекат “Подршка запошљавању и унапређењу живота избеглица и интерно расељених лица у Србији”, који је у завршној фази реализације, имао је за циљ да у складу са Националном стратегијом за решавање питања избеглих и интерно расељених лица, допринесе напорима Владе Републике Србије и Комесаријата за избеглице Републике Србије да унапреди животне услове и реши егзистенцијалне проблеме ове категорије становништва. Пројектом је обезбеђена подршка за 122 избеглице и интерно расељена лица укључујући и мањи број социјално најугроженијих локалних становника на територији шест општина југоисточне Србије (Алексинац, Гаџин Хан, Куршумлија, Мерошина, Прокупље и Власотице) да започну/прошире своја породична предузећа кроз донације вредности до 2.000 евра. Пројектом су такође пружене стручне и пословне обуке, праћење и саветовање са циљем да се допринесе одрживости подржаних малих породичних бизниса.

Пројекат је финансирала Европска унија са 334.029,20 €, а кофинансирале општине укључене у пројекат и Фондација за отворено друштво из Београда са 40.000,00 €.

Други представљени пројекат “Економско оснаживање као средство за интеграцију избеглица, интерно расељених лица и повратника” је званично започео у мају ове године. Пројекат ће наставити да пружа помоћ избеглицама, интерно расељеним лицима, али и повратницима у економском осамостаљивању, кроз оснивање малих породичних предузећа и запошљавање.

Пројектом ће бити подржано 80 избеглица, интерно расељених лица и повратника на територији шест градова/општина југоисточне Србије (Блаце, Куршумлија, Соко Бања, Владичин Хан, Зајечар и Житорађа) да започну/прошире своје пословне делатности кроз донације вредности до 2.000 евра, стручне и пословне обуке, праћење и саветовање. Основни циљ пројекта јесте допринос процесу интеграције ове групе становништва кроз отварање радних места и запошљавање.

Пројекат финансира Европска унија са 222.160,00 €, а кофинансираће га општине укључене у пројекат са 26.400,00 €.

За питања или додатне информације контактирајте канцеларију **ENECA-е: тел/факс: +381 18 528 228, 240 306 или електронском поштом office@eneca.org.rs**

DIADIKASIA - ПРОЈЕКАТ ПРАВНЕ ПОМОЋИ

Пројекат бесплатне правне помоћи “Подршка избеглицама и интерно расељеним лицима у Србији” који финансира ЕУ, а чија је корисничка институција Канцеларија за Косово и Метохију Владе Републике Србије, је установљен са мандатом да пружа правну помоћ и информације ИРЛ са Косова и Метохије, као и избеглицама из Босне и Херцеговине и Хрватске. Пројектне канцеларије налазе се у Београду, Краљеву, Нишу као и у Косовској Митровици и Грачаници. Правна помоћ се првенствено односи на остваривање права у месту порекла.

Бесплатна правна помоћ интерно расељеним лицима са Косова и Метохије састоји се у пружању ин-

формација, правном саветовању, писању правних докумената/поднесака, прибављању докумената и директном заступању пред судовима, квази-судским органима и административним телима на Косову и Метохији уз примену локалних и међународних закона, конвенција и начела.

Због завршетка овог дела пројекта, канцеларије ће корисницима услуге пружати до 05. октобра 2012 након чега ће наступити краћа пауза у пружању услуга до изналажења донатора за наставак ове активности.

Више информација на 0800 108 208

ДАНСКИ САВЕТ ЗА ИЗБЕГЛИЦЕ КОСОВА

Kristen Stec

Један од фокуса Данског савета за избеглице Косова су пројекти повратка и одрживости мањина. Пројекте су финансирани Европска унија, Министарство за заједнице и повратак и Амбасада Велике Британије. Пратећа активност повратку је и реинтеграција повратника. Уз финансијску помоћ SIDA-е реализујемо пројекат интеграције РАЕ заједнице у Ромској махали у Митровици. Такође смо фокусирани на повратак из Западне европе. Један од значајних пројеката који Дански савет спроводи у овој години је и пројекат финансиран од стране УНХЦР-а а тиче се информисања ИРЛ. Од 2004 године ДРЦ Косова заједно са ДРЦ Србије покушава да да информације расељенима из прве руке у вези могућности повратка на Косово. Омогућили смо долазак расељених да обиђу своја места и одлазак представника општине и невладиних организација у Србију како би расељене у месту боравка информисали о стању у месту из којег су расељени. Такође смо омогућили расељенима да активно учествују на састанцима општинских радних група. У будућности планирамо да наставимо са

поменути пројектима са циљем да задржимо дуготрајан и одрживи развој заједнице.

Поносни смо да смо били део пројекта подршке повратку у Призрен, Потокмахалу, заједно са удружењем “Свети Спас”, општином Призрен, Министарством за заједнице, Амбасадом Велике Британије, УНХЦР-ом и осталим партнерима. То је добар пример успешног повратка и сарадње свих учесника у пројекту. Претходни пројекат нам даје наду да ће и пројекат Поткаљаја, чија реализација је почела овог месеца, такође бити успешан.

Пројекат Поткаљаја ће бити финансиран средствима Амбасаде Велике Британије а реализоваће се у сарадњи са Министарством за заједнице и повратак, општином Призрен, ДРЦ Србије у пројекту ИПА 09, УНХЦР-ом, удружењем “Свети Спас” и осталим партнерима. Повратници ће бити подржани комплетним програмом помоћи у намештају, храни, опреми за одрживост а радиће се и на стварању услова за школовање повратника. Сви поменути партнери у сарадњи са Српском православном црквом ће радити на стварању услова за омогућавање одржавање наставе за децу повратника.

ENECA - ИРЛ са својим траншоом

FRACTAL - радионица на јачању квалитета жена ИРЛ

ИНТЕРСОС

ИНТЕРСОС је италијанска хуманитарна организација основана 1992. године. Своје активности у Србији почела је да реализује крајем 1999. године. Током свог вишегодишњег рада, настојао је да помогне избеглим и интерно расељеним лицима да побољшају своје животне услове кроз разне врсте програма: доделу пољопривредних пакета, доделу грађевинског материјала, доделу робноновчане помоћи, проширење капацитета домова за старе, откуп и донацију сеоских кућа, изградњу и доделу социјалних станова, изградњу и доделу станова у социјално заштићеним условима, изградњу монтажних кућа... У остваривању овог циља помогли су бројни донатори: ЕСНО, UNDP, Италијанска кооперација, ЕУ, UNHCR, НОД, локалне самоуправе, Фонд за пружање помоћи избеглим, прогнаним и расељеним лицима...

У току 2012. године ИНТЕРСОС реализује пројекте пружања помоћи избеглим и интерно расељеним лицима у области пољопривредне производње, а у партнерству са РРС Нови Мостови пружа подршку за економско оснаживање кроз доходне активности. Циљ пројекта је подршка интерно расељеним и избеглим лицима у економском осамостаљивању и побољшању услова живота.

Циљ пољопривредне компоненте пројекта је пружање помоћи у унапређењу постојеће пољопривредне производње или у започињању нове. ИНТЕРСОС овај програм спроводи у следећим општинама: Апатин, Бачка Паланка, Врбас, Рума, Инђија, Аранђеловац, Младеновац, Чачак, Краљево, Свилајнац, Лазаревац и Кнић.

Видови подршке коју ИНТЕРСОС додељује кроз овај пројекат обухвата све области пољопривредне производње, али је најзаступљенија помоћ у:

- механизацији: тракторске прикључне машине, мотокултиватори, пумпе за наводњавање, опрема;

- сточарству: музне краве, супрасне крмаче, товна прасада, овце, козе, сточна храна;
- пчеларству: кошнице, опрема, пчелиња друштва;
- пластеничкој производњи: пластеник са опремом, монтажа.

Поред пољопривредних пакета, особље ИНТЕРСОС-а пружа и саветодавну подршку својим корисницима. Различити видови обуке имају за циљ да се добијена помоћ искористи на најбољи начин, а постојећа производња подигне на виши ниво.

Пољопривредни пакети се додељују на основу интересовања и знања корисника, искуства и тренутне производње, постојећих објеката и могућности, као и потреба корисника.

Пројекте финансирају УНХЦР, ЕУ и Фонд за пружање помоћи избеглим, прогнаним и расељеним лицима, а реализује ИНТЕРСОС у сарадњи са РРС Нови Мостови.

Подаци за контакт:

Београд, Пожешка 150/1/13, Тел. 011/65-64-211
E-mail adresa: beograd.serbia@intersos.org

ФРАКТАЛ

Пројекат "Јачање улоге интерно расељених жена у процесу интеграције у Србији" заједнички реализују УГ "Фрактал", Асоцијација расељених "Унија" са својим организацијама чланицама "Свети Спас" из Београда, "Југ" из Краљева и "Завичај за повратак" из Крагујевца, и организацијом "Plateau" из Грчке, уз подршку Фонда за демократију Уједињених нација (УНДЕФ).

Пројекат је покренут у новембру 2011. године са циљем унапређења положаја интерно расељених лица, а посебно расељених жена и девојака као изразито рањиве и маргинализоване групе у процесу интеграције. Иако стратешки документи Републике Србије препознају жене међу интерно расељеним лицима као двоструко и/или вишеструко дискриминисану групу, њихов утицај у документима и стратегијама је готово невидљив. Животна искуства и приче расељених жена, које илуструју сву тежину и сложеност проблема са којима се суочавају, слабо су документована и позната. Имајући све ово на уму, одлучили смо да посветимо пројектну пажњу, време и ресурсе интерно расељеним женама. Пројекат се реализује у Београду, Краљеву и Крагујевцу и темељи на уверењу да је неопходно побољшати дијалог између расељених жена и представника локалних власти у овим градовима како би се поспешило разумевање специфичних проблема и потреба расељених жена и њихово укључивање у процес планирања локалног развоја и интеграције (кроз локалне акционе планове и стратегије) како би њихове потребе на адекватан начин биле узете у обзир (здравствена заштита, образовање, становање, информисање, борба против дискриминације и предрасуда, тежак материјални положај, обезбеђивање свих грађанских права и могућности). **Београд, 27. марта 4-3, 011/3243-372, office@ngofractal.org**

АСБ ПРОЈЕКТИ ПОДРШКЕ ОДРЖИВОМ ПОВРАТКУ НА КОСОВО И МЕТОХИЈУ

Арбеитер-Самаритер-Бунд (АСБ) је немачка невладина организација, која већ 20 година успешно спроводи различите пројекте подршке интеграцији, повратку и друштвеној укључености избеглица, интерно расељених лица и других друштвено осетљивих друштвених група на територији Балкана. Уз подршку бројних и различитих донатора и уз значајно учешће сопствених средстава, трајно решење својих проблема након ратних конфликта на територији бивше СФРЈ, а уз помоћ АСБ-а и различитих програма и пројеката, пронашле су бројне породице.

У сарадњи са Министарством за Косово и Метохију Републике Србије, сада Канцеларијом за Косово и Метохију Републике Србије, АСБ од фебруара месеца 2011. године реализује пројекат “Подршка одрживом повратку избеглица и интерно расељених лица”. Пројекат је финансиран од стране Европске уније кроз инструмент претприступних фондова (ИПА 2009) и кофинансиран средствима АСБ-а, а његова укупна вредност износи 1.074.194,40 еура. Партнер на пројекту је домаћа невладина организација Комитет за помоћ и заштиту, а у току припреме и трајања пројекта остварена је успешна сарадња са свим релевантним учесницима и актерима процеса повратка у региону.

Циљ пројекта је допринос решавању проблема избеглица и интерно расељених лица у Републици Србији кроз обезбеђивање адекватне подршке и помоћи одрживом повратку. У току трајања пројекта кроз активности АСБ-а биће подржан повратак на Косово и Метохију 136 повратничких породица у периоду од 01. фебруара 2011. године до 31. децембра 2012. године.

У оквиру пројектних активности предвиђено је представљање пројекта медијима, интерно расељеним лицима и широј јавности са циљем интензивног информисања интерно расељених лица, потенцијалних повратника о планираним пројектним активностима и могућностима које пројекат пружа у вези са повратком на Косово и Метохију, организација “Иди види посета”, бесплатна правна помоћ, организација тематских округлих столова о повратку и реинтеграцији, развој веб портала “Повратак на Косово и Метохију”, спровођење истраживања о препрекама за повратак на Косово и Метохију и обједињена подршка повратничким породицама.

До септембра 2012. године подржан је повратак на Косово и Метохију 80 породица кроз развој и реализацију програма обука неформалног образовања преквалификацију и доквалификацију, пакете економске подршке повратницима (саветовања за започињање сопственог посла и пакети машина, алата и слично) и помоћи повратничким породицама у храни, кућним потрепштинама и превозу лица и ствари у место повратка. До краја пројекта планира се реализација повратничке помоћи за још 56 породица које су идентификоване и чије се потребе за подршком управо дефинишу.

Као део сарадње са актерима процеса повратка и сарадње са канцеларијом АСБ-а у Призрену, 9 породица повратника из РАЕ заједнице ће кроз пројекат добити обједињени пакет економске подршке, док ће им куће бити изграђене у оквиру пројекта финансираног од стране Министарства иностраних послова Немачке (German Foreign Ministry), а реализованог од стране АСБ канцеларије Призрен. Завршетак изградње кућа и реализација повратничке помоћи се очекује крајем октобра 2012.

Такође, у сарадњи и у партнерству са организацијом Mercy Corps, АСБ ће економски подржати повратак 20 породица које се враћају у куће за које су потребне мање поправке, док ће Mercy Corps, уз помоћ БПРМ фондова Амбасаде САД, реализовати поправку 30 повратничких кућа са мањим оштећењима (од I-III категорије) и економски подржати 10 породица.

Све ове интензивне активности подршке повратку на Косово и Метохију и континуирана сарадња АСБ-а и других учесника овог процеса, требало би да допринесу успешнијој одрживости повратка, а нарочито његовој економској компоненти.

АСБ ће и у наредном периоду у складу са својим мандатом пружати подршку избеглицама, интерно расељеним лицима и другим осетљивим друштвеним групама у процесу проналажења трајних решења њихових проблема и радити на побољшању њиховог положаја и друштвене укључености.

11070 Београд, Милоја Закића 15, +381 (0)11 238 1577, e-mail: asb.serbia@asb-see.org

ПРОМОЦИЈА

Овога месеца из штампе излази збирка најлепших песама и прича написаних о Призрену под називом ПРИЗРЕНЕ СТАРИ, ауторки Леле Марковић и Радмиле Стојковић Кнежевић. Представљајући књигу, Лела Марковић објашњава “ Сви који су до данас корачали призренском калдрмом, нису је заборавили. Многи су Призрен понели у своме срцу а многи су своју лепоту и одушевљење преточили у најлепше стихове, приче, записе...”

Поштујући прошлост града, осећајући дуг према завичају, приређивачи ове антологије су желели да генерацијама које долазе оставе љубав према српском Јерусалиму коју је овековчила писана реч, у поезији и прози... Ова је књига призренска разгледница, споменар детињства, подсећање на славну прошлост града и молитвеник за његов опстанак.

Реч је о антологији најлепших књижевних дела о Призрену, насталих од XIV века до данас, која је у 4 циклуса и на 268 страна окупила 85 еминентних писаца из Србије и иностранства. Штампана је у Б5 формату, у тврдом повезу.

Књигу потписују издавачи: НЈИП Панорама и Књижевно друштво Косова и Метохије. Издавање збирке су помогли многи појединци а суфинансирана је у оквиру програма Догодине у Призрену који је финансијски подржао Комесаријат за избеглице Републике Србије а спроводи га Удружење “Свети Спас”.

Промоција књиге је заказана уочи Београдског сајма књига у Парохијском дому храма Светог Саве.

КЉУЧ У ЦЕП ПА У ЦЕНТРАЛНУ СРБИЈУ

Из Тучепа се враћамо у Лапље село, посећујемо становнике нових зграда о којима смо вас више пута извештавали. Тачније речено, посећујемо оне који су озбиљно решили да се врате и сада живе у својим становима. А таквих, на жалост, није пуно. Ови други су преузели кључеве, сликали се као срећни повратници и вратили у централну Србију у место привременог боравка, надајући се да ће уновчити стан који су добили.

Зграде у Лапљем селу су прича за себе. Иако безбедносних проблема нема, систем обавештавања и јављања функционише на завидном нивоу. У лепо уређеном паркићу испред зграда су увек деца а са тераса и прозора станова их будно прате родитељи и комшије. Чим се у кругу између зграда појави ново лице, настаје жагор. Појављују се један по један становник зграде и сваки понаособ прилази и пита зашто смо дошли и да ли има нешто ново од помоћи. Руку на срце, било је и оних који нас већ знају па су пришли да се поздраве и питају да ли је изашао нови број ИНФО билтена Уније. Обећавамо им овај број, чим изађе из штампе.

Наш први саговорник у Лапљем селу је **Божидар Ђорђевић**, са два одрасла сина, незапослена. До егзодуса су живели у Косовом Пољу а онда избегли у Крагујевац. Највећа ставка

Божидар Ђорђевић са траншом

у издржавању породице у Крагујевцу је био закуп простора за становање, 80 еура, па им је могућност добијања стана у Лапљем селу била добра прилика да се врате на просторе Косова, близу свог места порекла, и да поново имају свој дом. У правом смислу речи, опремљен намештајем, покућством а сада и вредним грантом, машином за млевење жита. Ђорђевићи су и пре ратних дешавања имали сличну машину па у овој донацији виде веома добру могућност за одрживост. Како Божидар каже, напоран и прљав посао али исплатив. Једини проблем је тај што живи на спрату а испред зграде нема услова за складиштење, не тако мале машине, па се тренутно налази тако што је складишти код пријатеља у оближњој кући. Заједно одлазимо до поменуте куће како би нам Божидар показао како машина изгледа, а онда, као сваки добар комшија, помаже нам у налажењу наших осталих корисника, Породицу **Данице Илић** из Ђаковице и **Драгане**

Драгана Смиљанић

Смиљанић из Липљана. Док приликом посете породици Илић нисмо уочили да породица има јасну визију чиме би у наредном периоду могла да се бави и тиме увећа приходе у домаћинству (добили су шиваћу машину), код Драгане Смиљанић је изражена много већа креативност. Драгана, која је у расељеништву живела у Ужицу и Смедереву, се спрема да након завршене обуке отвори салон за негу лепоте и да се овим послом озбиљно бави а да касније у њега укључи и своју ћерку. Драгану смо успели да фотографисемо поред опреме коју је добила али не и њену стидљиву наследницу.

Из Лапљег села нас пут води до Призрена, а и где би другде обзиром да је читава наша новинарска екипа избегла баш из овога града. Зато смо и ми најлепше оставили за крај. Са планинског превоја Дуље, сада се новим аутопутем за тили час спуштамо до Призрена. Вертикална сигнализација је такође за сваку похвалу.

Примећујемо да на појединим таблама стоје натписи и обавештења само на српском језику. У Призрен смо дошли да се распитамо како живе повратници из нашег првог пројекта. Иако смо планирали да ноћ проведемо сами, нисмо могли да останемо непримећени. Наилазимо на пријатеље са којима остајемо до раног јутра разглабајући о свему и свачему, по хиљаду и стоти пут

СВИ КАО ЈЕДАН

Деца увек заслужују посебну пажњу, а погово ова у Лапљем селу. Јединствена прилика да се види толико деце из разних места, са различитим наравима и карактерима, како се без предрасуда друже и живе.

Стефан Лазаревић, Лука Ивановић, Емилија Станојевић, Лука Јовановић, Филип Савић, Исидора Лазић, Анита Јовановић, Лука Милатовић, узраста од девет до тринаест година, дочекали су нас у паркићу испред својих нових домова у Лапљем селу код Приштине.

Њихови родитељи су из Кишнице, Грачанице, Урошевца, Лапљег села, Рабовца код Липљања, Ђаковице, Призрена, а они као свој родни град помињу Крушевац, Прокупље, Смедерево, Смедеревску Паланку.

Раздрагани и насмејани, радознано су нам пришли држећи у рукама стари примерак нашег Инфо билтена. Било нам је драго да смо и овде још увек препознатљиви по Инфо билтену.

Сви углас покушавају да нам укажу колико им је

овде добро. Кажу да се осећају слободно и безбрижно као и сва деца њиховог узраста на било ком крају света. Ипак, **Стефан Лазаревић**, нас подсећа да је и он са својим родитељима искусио недаће расељеничког живота, и то оне најгоре, у колективном центру. У Лапље село су се вратили по највећој зими, у јануару ове године и ту планирају да остану. Стефан је желео да му обећамо да ће у наредом броју билтена бити објављена фотографија ове раздрагане дружине. Нисмо могли да не обећамо.

Ређа се прича за причом. Кажу нам да су ученици основне школе “Миладин Митић” у Лапљем селу. Школа има више од 100 ученика од првог до осмог разреда. Имају и средњу техничку школу а њихови млађи чланови породице и обданиште. За сада им више и не треба. Неки од њих су уз помоћ разних хуманитарних организација и донатора летовали на мору. Овде школски распуст проводе напољу, у игри. Имају и мало игралиште које је направљено управо за најмлађе становнике ових зграда.

Како смо приликом обиласка наших корисника стекли утисак да дружење међу старијима није на завидном нивоу упитали смо их како се они слажу. Једногласно су нам рекли: “Не свађамо се као одрасли, сви смо као једно”. И нама је тако деловало па смо их питали где им је лепше, тамо где су се родили или овде где су се са својим родитељима вратили. У одговору је најгласнија **Анита Јовановић** “Лепше нам је овде” поручује у име својих другара и додаје “иако се овде нисам родила, већ у централној Србији, овде имам свој стан, своју собу, а тамо сам становала приватно и гледала родитеље како се муче”.

Желећи да нам укажу колико су озбиљни и да за време распуста размишљају и о школи, потсећају нас, као и досадашњи саговорници у овом тексту, да им набавка уџбеника, посебно за више разреде, представља велики проблем. Њихови родитељи су принуђени да сами набављају уџбенике а то је велики издатак, поготово за породицу која креће са нуле. Посебно код оних породица, а таквих је овде већина, код којих нико не ради.

Растали смо се од ове дивне деце, верујући да су ту заиста срећни и да је њихов прави дом увек тамо где су заједно са својим родитељима, било да је то у Смедереву, Крушевцу, или Лапљем селу код Приштине.

Обећали смо да ћемо им следећи пут донети нови број часописа са најновијим информацијама као и да ћемо упутити апел за набавку уџбеника.

покушавајући да нађемо одговор како је и зашто дошло до егзодуса и да ли се то могло променити, шта би се десило да смо остали. Поново смо се уверили да је Призрен, не само због тога што је град у којем смо рођени, ипак најлепши град, град са душом. Да ли то значи да смо ми, отишавши из њега изгубили душу и да сада уствари желимо да је вратимо.... Колико год да нам је било лепо, ипак смо се мало требали и одморити за наредни дан у којем нас чека и повратак, за Београд.

ПОВРАТНИЦИ ЛЕТОВАЛИ У АЛБАНИЈИ

Нови радни дан започињемо са нашим старим знанцем и партнером **Петрит Блацом**, менаџером пројекта ДРЦ-а “Одрживи повратак у Поткаљају”. На самом почетку разговора Блаца нас потсећа да је “прва фаза пројекта, повратак у центар Призрена завршена у августу 2011. Вратило се 10 породица. Подељена им је сва потребна помоћ, намештај, храна, грант за

Петрић Блаца у обиласку породице Јовичић

одрживост којим ће породице стварати приходе. Сви су се добро интегрисали. Друже се са комшијама. ОСЦЕ и УНХЦР су поред нас пратили сваки корак повратника. Повратници су задовољни оним што су добили. Најважније је да нико није продао имовину нити то планира. Један од примера одрживости је и податак да су три породице повратника, са удружењем косовских пензионера, биле на десетодневном годишњем одмору на мору у Албанији, у Велипоји код Скадра. Са одмора су се вратили са веома добрим утисцима. У сталним су контактима са комшијама и познаницима. Често одлазе у удружење пензионера и тамо се друже, каже наш саговорник и наставља.

Петрић Блаца у обиласку породице Мојсић

Овог месеца је и званично почела реализација пројекта повратка у Поткаљају. Прва фаза се састојала у прикупљању потребне документације, копије планова, поседовних листова, доказ о власништву и друго. Урбанизам и Завод за заштиту споменика културе су дали своја одобрења. Ових дана смо обишли све кориснике у месту расељеништва, предочили им идејни план њихових нових кућа и са њима су потписани трilaterални споразуми. Сада се раде детаљи планова за грађевинске дозволе. Почињемо рашћишћавање терена и након тога изградњу. Прошле године смо посетили 33 заинтересоване породице. Од укупног броја 30 породица испуњава услове за укључење у пројекат. Ми смо у овој фази укључили 13 породица којима ће се градити 12 кућа, у складу са обезбеђеним финансијским средствима. Преосталим породицама ће се куће градити у наредном периоду, након завршетка ове фазе. Важно је нагласити да ће наставак градње за преостале кориснике зависи пре свега од обезбеђења финансијских средстава а то ће сигурно зависити и од истрајности

Панорама Призрена - Поткаљаја

оних чије се куће граде у овој фази пројекта. Уколико они покажу озбиљност и наставе да живе у својим кућама у Призрену, то ће и за донатора бити сигнал да има основа и даље улагати на стварању услова за повратак у Призрен” завршава извештавање Петрит Блаца. Поздрављамо се са господином Блацом и након краћег обиласка Призрена, иако нерадо, морамо даље јер нас у Приштини чекају нови саговорници а након тога пут за Београд. На самом крају овога путовања поново смо осетили колико нам је значила подршка УНХЦР-а. На прелазу Мердаре дуга колона путничких возила и камиона. Пуна четири сата чекамо обављање формалности за прелазак а у Београд стижемо у четири сата ујуту са пређених 1.400 километара у току претходна три дана.

Текст и фотографије: **Златко Маврић, Саша Јефтић, Горан Томић**

ПОЧЕЛА ИЗГРАДЊА У ПОТКАЉАЈИ

Јан Клиф, амбасадор Амбасаде Велике Британије са повратницима

Први дани септембра месеца за тринаест повратничких породица из призренског насеља Поткаљаја били су дани остварења њихових жеља о повратку у град из којег су отишли 1999. године.

Церемонији озваничења почетка пројекта, поред повратника, присуствовали су представник донатора, Јан Клиф, амбасадор Амбасаде Велике Британије, Радојица Томић, министар Министарства за заједнице и повратак, Рамадан Муја, председник општине Призрен, представници OSCE-а, општине Призрен, Данског савета за избеглице, удружења “Свети Спас” и других организација које се баве пружањем подршке у повратку ИРЛ.

Амбасадор Амбасаде Велике Британије, господин Јан Клиф, је изразио задовољство наставком сарадње у стварању услова за повратак расељених у град Призрен. Господин Јан Клиф је нагласио да су томе допринели позитивни резултати прве фазе повратка у Поткаљају где је Амбасада донирала изградњу 10 кућа и обнову инфраструктуре. Разгледајући фотографије Поткаљаје из периода пре 1999. године, које су му предочили повратници, господин Клиф није

крио задовољство тиме што Амбасада помаже реконструкцију историјског јегра Призрена, наглашавајући да је пред свим актерима у наредном периоду пуно посла како би ово градско језгро попримило свој изглед.

Присутни повратници су имали прилику да се понаособ упознају са господином Јан Клифом, упознају га са тиме како су живели пре 1999. године и који су им планови након повратка.

Министар Радојица Томић је исказао своје незадовољство информацијом да је велики број Срба продао своја имања, надајући се да ће повратници којима се куће граде живети у својим новим кућама, са својим породицама, и да ће тиме оправдати уложена средства.

Била је ово прилика да се Петрит Блаца, представник имплементатора пројекта, Данског савета за избеглице, захвали донаторима, Министарству и општини Призрен на доприносу у реализацији овог пројекта. Општина Призрен је дала велики допринос у благовременом обезбеђењу потребне документације и ослобађања повратника од такси и осталих дажбина потребних за градњу куће.

Текст: **Саша Јевтић**, Фотоси: **Горан Томић**

Поглед на Призрен са Каљаје: повратници Љубиша Јевтић и Слободан Јовичић са Сашом Јевтићем, представником „Свети Спас“

Публикација је штампана у оквиру Програма ИН-форматор, који је финансијски подржао Комесаријат за избеглице, а који спроводи Удружење грађана за помоћ расељенима са Косова и Метохије “Свети Спас”.

Садржај публикације представља искључиву одговорност Удружење грађана за помоћ расељенима са Косова и Метохије “Свети Спас” и ни у ком случају не одражава ставове Комесаријата за избеглице

ИН-форматор – Главни и одговорни уредник: **Златко Маврић**; Уређивачки одбор: **Миљан Љушић** (председник), **Саша Јевтић**, **Горан Томић**, **Гордана Ђекић** (чланови); Технички уредник: **Гордан Блажић**; Насловна страна: **Саша Јевтић**.
Адреса редакције: Удружење грађана за помоћ расељенима са Косова и Метохије „Свети Спас”, Балканска 25, 11000 Београд,
тел/факс: 011/2686-161; e-mail: svetspas@eunet.rs; web sajt: www.svetispas.org
Штампа: “Maxima Graf” Петроварадин; Тираж: 3000 примерака; бесплатан примерак; ISSN 2334-6078